

Rauniokylä rakentaa . . .

Pikakäynti Kuusamon kirkolla.

Keltaisen linjan virtaviivainen vaunu kiittää lumeen uponneiden hyljaisten korpimaiden halki, syöksyy vaaroilta alas järvien rannoille ja jokiuomin, kapuaa sisukkaasti ylös vastamäet. Taivalkoski on jäänyt taakse, ollaan jo Kuusamon pitäjässä.

Jälleenrakennuksen merkit näkyvät kaikkialla: uut rakennus, usein rakennustelineitten ympäröimä, toisensa jälkeen siivutetaan ja vaaran laelta aukeavaan näköalään, johon kuuluvat etäällä sijaittavat metsät ja vaaranhuiput, on tullut jotain uutta — ennen siihen sulautuivat melkein eroittumattomina harmaat torpat ja taloryhmät, nyt kimaltelee kaukaisenkin vaaran laella tuoreenkeltainen hirsiseinä tai — salvos.

Asumus — Kuusamon Talouskaupan liike- ja asuintalo, jossa mainiosti majoitellen, on sekin rakennustelineitten ympäröimä — laudoitus on vasta puolitessä, totean aamulla herätessäni. Päivä paistaa ja hanget hotavat huikaisevan kirkkaasti. Siinä on nyt silmiäni edessä „piippukylä”, jonka viimeksi olen nähnyt Herran vuonna 1938, jolloin ylioppilaina kierreltiin täällä maanpuolustuspropagandaa harjoittamassa — kreivin aikaan! Siitä, mikä silloin oli komea kirkonkylä, ei oikeastaan ole jäljellä mitään muuta kuin — piippukylä.

Lähden vaeltamaan aukeille, joiden yli puhaltelen huima kevätkuusi. Liuskakivet leivinuunit värjöttelevät alastomina ja keskeltä naismaisen ohutvyötäröisiksi kuroutuneet savupiiput huojatelevat yli lakean kyläaukean puhaltavassa tuulussa. Tienristeyksessä törröttää sementtinen kassaholvi, jonka rautaovi vonkuu ruostuneissa saranoissaan.

Tulen hautausmaan kohdalle. Valkoisista sankaristireiveistä ei näy kuin joku ristinpää lumen sisästä, mutta vuoden 1918 mustankiiltävä muistopatsas välkkyvä päivänvalossa. Sen vierellä kohoaa kirkon raunio sinitaivasta kohden . . .

Saksankuusi johtaa minut edelleen. Muistan vieraanvaraisen pappilan ja päädyn sen raunio äärelle. Jäljellä on vain punainen navetta ja järvenrannassa vanha haalistuneen punainen sauna, jonka tutkin läpikotaisin. Siinä on nyt, kaiken räiskauksen ohella, selvät asumisen merkit, sillä kaikkein pyhimmän seinä on verhoitettu pahvein ja kiuasta vastapäätä on vielä kaksikerroksisen petin puutteet.

Kotikoivuista komein on puoleksi palanut, mutta viherjoi-

varmasti vielä. Palaillessani ohimetsään kätkeytyvän hautausmaan olen yhtäkkiä eroittavani kirkonkellojen äänen. Kuulostelen! Tuo harha-aistimus voi johtua siitä, että arvelen haudalla juuri jotakuta kätkevän maanpoveen tai sitten se on satojen ruostuneiden peltirepaleiden kumajava yhteensoitto kevätuulessa . . .

Mutta tuo kaikki on vain osa näkemästäni ja tällä hetkellä jo, kaikkesta havainnollisuudesta huolimatta, epäoleellinen osa. Kuten lehdeessämme äskettäin kerrottiin nousee Kuusamon kirkonkylä entistään komeampana. Se väriloisto, jonka kyläläiset suuressa olympialaisodotuksessa ja kansallisessa innostuksessa halusivat „kaupungilleen” antaa jäää tietenkin moneksi vuodeksi palauttamatta, mutta tällä hetkellä se kokonaiskuva, jonka tällainen turisti saa uutiskylästä valmiine ja puoli-valmiine rakennuksineen, joiden luonnonväri hyvin on sopuisuudessa valkeana hymyilevän kylälakeuden ja sinisenä siintävän valokylläisen taivaan kanssa, kilpailee voitopuolisesti piippukylän herättämän harmaan tunnelman kanssa.

Vaikeuksista huolimatta kylä nousee . . .

Tuossa on matala apteekki, tuossa kaksikerroksinen postitalo monine virastoineen, kauempana loistavat jo Pohjolan Osake-Pankin ja Osuuskassan nimikirjaimet, tässä osuuskassan uusi ajanmukainen myymälä. On sairaalaparakit, on paljon muita ja hirsikuorma toisensa jälkeen ajaa esiin. Komean pystylaudoituksisen talon luota kuuluu loista lasten huutelua. Arvaan talon kansakouluksi ja kävelen sinne.

Johdajaopettaja on jo yli kolme vuosikymmentä vaikuttanut paikallaan ja puhuu oppilaitaan kuin isä lapsistaan. Vastasyksyllä alkoi koulun rakentaminen ja 21. 1. alkoi vihdoin lukukausi. Oppilaita on 101 ja harrastus koulutyöhön aivan ilmeisesti suurempi kuin ennen. Mutta on lystikkäitäkin tapauksia Eräskin tyttö oli tullut kouluun vasta maalisk. 19 p:nä ja kyselyihin vastannut, että hän evakkopaikassaan oli käynyt a.o. lukukautta jo 21 pvään maaliskuuta! Liika on pahasta! Yleensähan lapset ovat evakossa hyvin pysyneet aikataulussa. On vain onni, että suur osa oppivelvollisuusikäisistä on paremmissa oloissa Keki-Suomessa ja muualla. Olot ovat monin paikoin vielä kurjan alkeelliset.

Kyselen tuttuja paikkoja. Peurakylän tuohikattoinen koulutupa, alkeellisin, mitä siihen saakka olin nähnyt, on poltettu

kyliseen, mutta Lämsänkylän koulu tienvarressa on säilynyt — ihmeeksi. Iivaaran juurella paloi koulu jo talvisodassa, mutta sen puhelias ja huippuystävällinen opettajaneiti ei halua olla muualla kuin Kuusamossa ja toimii nyt mitä alkeellisimmassa olosuhteissa.

Kello soi, lasten leikki lakkaa.

Kävelen Talouskaupalle päin. Kaukana siintävän, lumensa karstaneen, metsän yläpuolella nousee mahtava valkoinen puuton tunturinlaki, kohoaa siellä auringonvalossa kylpien kuin jokin ikuisen lumen alppiharjanne. Rukatunturi siellä . . .

Henkinen elämä viriää Apulaispappi on viikon syrjäkyläkierröksellä; kirkolla suunnitellaan nuorten entisestään reipastuvaa urheilutoimintaa Eräveikot, voimistelu- ja urheiluseura, on juuri ostanut oman kodin. Sotilaskotiyhd styksen parakin. „Tanssit” tavaan puhelempylvästä; nuoripari — mies sotilasmallisessa m/45 — kynkittää päätätua . . .

Taivalkoski — Kuusamo! Vanhan ja uuden vastakohtaisuus näiden kahden naapurikirkonkylän välillä on mitä jyrkin: Maalauksellinen, vakavaraisen punamultainen vanha Taivalkoski, valkoinen uudenuutainen Kuusamo . . .

P a n u.